

Anna, Vöő Gergely, Ölveczky Balázs egyetemi hallgatók és Kántor Zsófia.

BORHY LÁSZLÓ – SZÁMADÓ EMESE

256. Komlóska, Pusztavár
(KÖH 16451)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kk

Az első régészeti kutatásokat követően egy évtizeddel, 2010-ben megkezdődhetek Borsod-Abaúj-Zemplén megye egyik korai, archaikus formájában fennmaradt kővárának állagvédelmi, romkonzerválási munkái. Az erre kijelölt D-i várfalszakasz régészeti kutatására 2010 júliusában és augusztusában került sor.

Egyik célunk a még felszín fölé emelkedő fal felületének és tetejének megtisztítása volt a rátelepedett növényzettől. Másrészt a teljes terjedelmében föld alatt lévő faltömbök kibontása, ami a falszakasz D-i, ill. DK-i részét érintette, hasonlóképpen a föld- és növényzetta- karó eltávolítása, valamint az állagvédelmi munkákra már alkalmas falmag kibontása. Ennél a munkafázisnál a várfal külső síkjának épségben maradt részletei a várudvar szintjétől mérve mintegy 200–250 cm-rel mélyebben kerültek elő, gyakran együtt a hegy sziklájával.

A DNy-i falszakasz K-i végénél egy átlag 80–90 cm széles falszakadást tártunk fel. Ezen a keskeny szakaszon a fal tömbje a természetes sziklafelszínig kiromlott. Ezen a részen így lehetőségünk nyílt, hogy vizsgáljuk a fal építésének középkori módszerét. Ennek a megfigyelésnek a tapasztalatait felhasználtuk az állagvédelmi munkák során.

A várfalat a természetes sziklafelszínre építették. A fal külső és belső síkjait nagyméretű kövekből rakták fel, és a falmagot kisebb, de nem apró kövekből építették fel. A várfal belső síkját a várudvar felé emelkedő sziklafelszín szintjéig képezték ki, majd az e mögötti teret fekete apróköves, kerámiatöredékeket is tartalmazó földdel töltötték fel. A fal mögötti rétegsor vizsgálata során megállapíthattuk, hogy az előbb említett feltöltési réteg felett csak egy vékony, és nagyméretű, egyértelműen a falból származó köveket csak elvéve tartalmazó om-lásréteg terül el. Azaz a várfalak belső oldala mentén a várudvar mai szintje lényegében majdnem azonos a középkori járószint magasságával.

A kutatás második szakaszában a D-i várfalszakasz belső oldalán hajtottunk végre szintcsüllesztést, egyrészt a várfal belső falsíkjának meghatározása érdekében, másrészt az állagvédelmi munkákhoz szükséges tereprende- zés szakszerű lebonyolítása és ellenőrzése miatt. Eme munka során a fal mentén egy átlag 80–100 cm széles és 50–100 cm mélységű kutatóárkot alakítottunk ki. Meghatároztuk a várfal nagyméretű kövekből kialakított belső falsíkjának pontos vonalát, valamint megfigyeléseket tettünk a fal belső síkjának bizonyos mértékű „hullámzását” illetően, mely mögött egy egykor itt állt könnyűszerkezetes épületet sejtethetünk. Ennek kutatására azonban csak a következő években kerülhet sor.

GÁL-MLAKÁR VIKTOR

257. Komoró, Bodony
(KÖH 61516)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) U, Á

Záhony térség belső közúti infrastruktúrájának fejlesztéséhez kapcsolódóan végeztünk megelőző feltárást a lelőhelyen, mely Komorótól Ny-ra, a 4. sz. főút mellett egy nagyobb, szinte sík területen fekszik. A lelőhelyet a nyíregyházi Jósa András Múzeum munkatársai a terepbejárás során azonosították, ami alapján egy 400×1000 m kiterjedésű őskori és Árpád-kori telep feltáráására számíthattunk. A 2010. augusztus 27-én megkezdett ásatáson eddig 20 800 m²-t tártunk fel.

A *neolit* telepobjektumok (54 jelenség) az ásatási terület Ny-i oldalánál csoportosultak, több nagyméretű anyaggyerő gödör mellett kisebb tárológödröket rögzítettünk. Az alföldi vonaldíszes kultúrához kapcsolható leletanyag (vondíszes kerámia, pattintott kőeszközök) került elő belőlük. Három zsugorított temetkezést is feltártunk.

Az ásatás területén elszórtan 43 *Árpád-kori* objektum helyezkedett el. A pár tárológödör mellett főleg külső kemencéket észleltünk, a platnikat kerámiával rakták ki, többszöri megújítással is találkoztunk. A leletanyagot gyorskorongolt hullám- és csigavondíszes kerámia jellemzi, több fenékbélyeges darabot is találtunk. Kettő épületet tártunk fel, a kemence mindkettőben az ÉK-i sarokban volt, a bejáratot egyik esetben sem sikerült pontosan tisztázni. Az egyik ház padlójáról egy faragott csonttárgy került elő, funkciója jelenleg nem ismert. A műszeres kutatások során III. Béla bronzérméje került elő, ami azonban a telep pontos keltezését nem segíti. A kutatást 2011-ben folytatjuk.

A leletanyag a nyíregyházi Jósa András Múzeumba került.

Munkatársak: Kriveczky Béla régész, Kiss András technikus.

KISS CSABA KÁLMÁN

258. Kondoros, Kovács sor 142.
(KÖH 5331)

(Békés megye) Sza, Kö

Az M44-2 jelű lelőhely Kondorostól K-re, a 44. sz. főút D-i oldalán, egy szántóként hasznosított lankás kiemelkedésen található. Az előzetes terepbejárás során megismert lelőhelyen 2010. május 5. és július 5. között végeztünk feltárást. A kutatott 7911 m²-ből 6862 m² bizonyult régészeti fedettnak. A kutatás a lelőhely ÉNy-i szélén folyt, melynek során egy szarmata és egy középkori (13–14. századi) telep részleteit, 39 objektumot, azonosítottunk. A szarmata telepet több különböző méretű árok – karámok árkai – és néhány méhkas alakú gödör képviselte. A középkori telepen 4 téglány alakú házat és több szemetesgödört találtunk. Az objektumokból közepes mennyiségű kerámia és állatcsont, a házakból egy bronz karperec, több csontfésű töredéke, valamint faragott csonteszközök kerültek elő. Ezenkívül találtunk egy ismeretlen korú (az előkerült szórvány kerámia

alapján esetleg középkori), hason fekvő emberi vázat. A szarmata korú jelenségek jellemzően a lelőhely É-i, a középkoriak pedig a D-i oldalán kerültek elő. Kutatásunk eredményei alapján, a lelőhely összeér a tőle D-i irányban található, M44-3 (Dérczi-földi tanyák) lelőhellyel.

Az előkerült leletek az elsődleges feldolgozás után a Békés Megyei Múzeumok Igazgatóságára kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Kulcsár Zoltán, Kulcsár Zoltánné, Frank Tamás, Tarjányi László technikusok.

HARGITAI ANDRÁS

259. Körmend, Szabadság tér (KÖH 44261)

(Vas megye) Ó, N, Kk

Ma már kevésbé érzékelhető, de a térképeken jól látszik, hogy a kutatott terület – Körmend város főtere (308 hrsz.) – a Rába egyik kanyarjában, az árvízi szinttől jelentősen kiemelkedő területen helyezkedik el. A tér ezen részén eddig még nem folyt régészeti kutatás, korábban a tér DK-i sarkán álló Bíróság udvarán P. Hajmási Erika, és a tér ÉNy-i végénél futó utca torkolatánál Siklósi Gyula végzett feltárásokat.

A tér rehabilitációjához kötődően új csatornarendszert építettek, ahol a szennyvízárók mélysége meghaladta a 3 m-t. A tér középső és ÉNy-i részén kisebb kutatószelvényekben folyt a kutatás 2010. május 18. és július 12. között: 318 m hosszan, átlagban 1,20–1,40 m szélességben vizsgáltuk a területet. A kisebb mélységekben haladó csatornázási árkokat folyamatosan megfigyeltük.

A teret az újkor folyamán többször feltöltötték, ez néhol meghaladja az 1 m-t, ami főleg a D-i, és DK-i részen figyelhető meg. A korábbi közműárkok szintén jelentősen bolygatták a tér D-i részét.

A keskeny nyomvonalból adódóan nem volt módunk minden jelenséget pontosan értelmezni: 183 kutatási egységet vizsgáltunk, aminek jelentős része feltöltési réteg, 35 objektumot különítettünk el. Némelyik kutatási egységhez nem, vagy igen kevés leletanyag tartozott, sok esetben újkori bolygatások zavarták a korábbi rétegeket.

Egy az őskorhoz sorolható gödör került elő a területről, kevés, jellegtelen leletanyaggal. Egy a tér középső részén előkerült gödör, leletanyaga alapján a 9. századra tehető. A jelenségek nagy része azonban a 13–15. sz. időszakához kötődik, és főleg a tér DK-i részében található. Öt téglafalazatú épület egyes részeit találtuk meg, s további 3 esetben feltételezünk feltehetően tapasztott falú épületet. Ezeket a későbbi századokban elbontották, elplanírozták, valószínűleg az alapozás, ill. a pincerészek maradtak meg. Az egyik jelenségben a többszörös égésnyomok egy kemencét is jelenthetnek. A tér közepén egy nagyméretű ciszterna került elő. Az egyéb gödrök, cölöplyukak, árkok pontos funkciója nem meghatározható. A tér Ny-i részén többszörösen megújított járófelület, valószínűleg egykori utca nyomait tételezzük fel.

A 16. századtól folyamatos volt a bolygatás, ill. a tér alakítása. Jelentős a területen teljes hosszában, nagyjából K–Ny-i irányban haladó, téglából épített csatorna, melyet a 19. sz. közepén építettek. A város piacának létrehozásához kisebb cölöp- és karónyomok utaltak, a feltöltéssel nem bolygatott területen, főleg a tér közepén.

A leletanyag nagy része kerámiatöredék, jó néhány restaurálható, kiegészíthető edénnyel: fazekak, fedők, tálak, korsók, bögrék, valamint kályhacsempe. Ezek mellett vastárgyak, szögek, kés töredéke, bronztárgy, üvegtöredékek, állatcsontok, fenőző kerültek elő. Rengeteg a vastartalmú salakdarab.

Munkatársak: Simmer Livia, Kelbert Krisztina, Kolonits László régésztechnikusok; Derdák Ferenc geodéta.

FARKAS CSILLA

260. Körösújfalu, Gonda-tanya (KÖH 5649)

(Békés megye) R, A

A HHE-Kótpusztá-1 szénhidrogén kutató fúráspontra területén 2010. áprilistól júniusig végeztünk próba- és megelőző feltárást. Próbafeltárással 1200 m²-t, az ezt követő megelőző feltárással további 4900 m²-t kutattunk. Az ásást nehezítette az esős májusi időjárás. A feltárt területen 91 objektum került elő, amelyek közül csupán 4 kisebb gödör sorolható a rézkor (tiszapolgári kultúra) időszakába. Az előkerült emlékek többsége késő avar kori volt (gödrök, árkok, és három félig földbe mélyített lakóház), amelyek a településnek egy kevésbé sűrű részén, a D-i szélén helyezkedtek el. Az előkerült leletanyagban a kézzel formált, változatos formájú sütőharangok töredékei érdemelnek külön említést.

LISKA ANDRÁS

261. Kövegy, Nagy-földek (KÖH 52759)

(Csongrád-megye) R

A Makó–Csanádpalota–Nagylak között épülő M43 gyorsforgalmi út építése kapcsán 2010. október 15–19. között próbafeltárást végeztünk a nyomvonal M43-49 jelű lelőhelyén. A 2005-ben végzett régészeti terepbejárás szarmata és Árpád-kori jellegű kerámiatöredékeket találtak a területen. A várakozások ellenére most rézkori, újkori és ismeretlen korú beásások nyomait figyeltük meg. A lelőhely feltárással érintett, lehumuszolt területe elérte a 498 m²-t, ebből régészeti objektumokkal fedett 497 m² volt. A 20–40 cm között váltakozó humusztakaró alatt az állatjártatokkal erősen átjárt, sárgásbarna agyagos altalajon 9 stratigráfiai egységet figyeltünk meg, amelyekhez végül 5 objektumot rendeltünk. Ezek közül 1 épületnek, 1 árok részletnek és 7 gödörnek bizonyult. Korszakmeghatározó leletanyag 5 objektumból került elő, melyeket a rézkorhoz és az újkorhoz köthetünk. A nyomvonal szakaszán a régészeti objektumokból összesen 2 kisebb hulladék tároló gödröt tártunk fel,